

אלול התשע"ז

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

"משמעות הארורים במעמד הר גריזים והר עיבל"

לפרשת כי-תבוא (על פי שיעורים של הרב אמנון בזק והרבנית שרון רימון)

1. דברים כ"ז, יב-יג: "אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים בעברכם את הירדן - שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין: ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל - ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי".
2. דברים כ"ז, יד: "וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם".
3. יהושע ח', לג-לד: "וכל ישראל וזקניו ושטריו ושפטיו עמדים מזה ומזה לארון נגד הבהנים הלויים נשאי ארון ברית ה', כגר כאזרח, חציו אל מול הר גריזים והחציו אל מול הר עיבל, כאשר צוה משה עבד ה' לברך את העם ישראל בראשונה: ואחרי כן קרא את כל דברי התורה, הברכה והקללה, ככל הכתוב בספר התורה".
4. משנה סוטה לב ע"א: "ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון עומדים למטה באמצע. הכהנים מקיפין את הארון, והלויים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר: 'וכל ישראל וזקניו ושטריו ושפטיו עומדים מזה ומזה לארון' וגו'. הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה: 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה', ואלו ואלו עונין אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: 'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה', ואלו ואלו עונין אמן, עד שגומרין ברכות וקללות".
5. בבלי סוטה לז ע"א: "תניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר: אי אפשר לומר לוי למטה, שכבר נאמר למעלה, ואי אפשר לומר למעלה, שכבר נאמר למטה. הא כיצד? זקני כהונה ולויה למטה, והשאר למעלה. רבי יאשיה אומר: כל הראוי לשרת למטה, והשאר למעלה. רבי אומר: אלו ואלו - למטה הן עומדים. הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה, כלפי הר עיבל ופתחו בקללה".
6. ראב"ע על האתר: "על דרך הפשט, הברכה היא: ברוך אתה בעיר, והקללה - היפך זה. והעיד בספר יהושע".
7. דברים י"א, כו-כט: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: את הברכה - אשר תשמעו אל מצות ה' א-לוהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום: והקללה - אם לא תשמעו אל מצות ה' א-לוהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם: והיה כי יביאך ה' א-לוהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה - ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל".
8. דברים כ"ח, א-טו: "והיה אם שמעו תשמע בקול ה' א-לוהיך לשמור לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום - ונתנדך ה' א-לוהיך עליון על כל גויי הארץ: ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' א-לוהיך... והיה אם לא תשמע בקול ה' א-לוהיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום - ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך".
9. דברים ו', כ: "כי ישאלך בנדך מחר לאמר - מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה ה' א-לוהינו אתכם".
10. דברים ו', כא-כה: א. "ואמרת לבנך - עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה: ויתן ה' אותות ומפתים גדלים ורעים במצרים, בפרעה ובכל ביתו לעינינו: ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבתינו: ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' א-לוהינו".
- ב. "לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה: וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' א-לוהינו כאשר צונו".

11. דברים כ"ז, יד-כו :

וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם :
אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תֹעֵבֶת ה' מַעֲשֵׂה יָדָי
חָרֵשׁ וְשֵׁם בְּסִתְרֹךְ וְעָנוּ כָּל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן :

אָרוּר מִקְלָה אֲבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :

אָרוּר מִסִּיג גְּבוּל רְעֵהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :

אָרוּר מִשְׁגָּה עוֹר בְּדָרְךָ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :

אָרוּר מִטָּה מִשְׁפָּט גֵר יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :
אָרוּר שֶׁכָּב עִם אִשְׁתּוֹ אֲבִיו כִּי גָלָה כְּנֹף אֲבִיו וְאָמַר כָּל הָעָם
אָמֵן :

אָרוּר שֶׁכָּב עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :

אָרוּר שֶׁכָּב עִם אֲחֵתוֹ בַּת אֲבִיו אוֹ בַת אָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם
אָמֵן :

אָרוּר שֶׁכָּב עִם חֲתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :

אָרוּר מִכָּה רְעֵהוּ בְּסִתְרֹךְ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :

אָרוּר לִקְחַ שְׁחָד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן :
אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן .

12. רשב"ם (בפסוק טו) :

"וּשְׁם בַּסֵּתֶר" – ...וְכוֹלָה עֲבִירוֹת שְׂרָגִילִים לִהְיוֹת בַּסֵּתֶר
הַם, כְּמוֹ שֶׁאֶפְרַשׁ בְּכוֹלָם, חוֹץ מִשְׁנִים שְׂרָגִילִים לִהְיוֹת
פְּעָמִים בְּגִלּוּי וּפְעָמִים בַּסֵּתֶר, וְהֵן ע"ז? וּמִכָּה רְעֵהוּ וְלִכְךָ
פִּירֵשׁ בְּשֵׁנִיהֶם בַּסֵּתֶר. שֶׁעַל עֲבִירוֹת שְׂבִגְלוּי לֹא בָאוּ לְקַלְלָה,
כִּי בֵּית דִּין יַעֲנִשׁוּהוּ עַל הַגְּלוּיוֹת כְּמוֹ שֶׁכֵּת' בְּסוּף כָּל
הַקְּלָלוֹת הַנִּסְתָּרוֹת לֵה' אֶלְקִינוּ, הוּא יִקַּח נִקְמָה מִן
הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁהֵרִי נִתְקַלְלוּ בְּשֵׁם הַקַּב"ה, אֲבָל הַנִּגְלוֹת לָנוּ
וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת,
מִלְּקוֹת סְקִילָה שְׂרִיפָה הֵרָג וְחִנּוּק.

הֲלֹא תִּרְאֶה אֵינן כְּתוּב כֹּאן "אָרוּר שׁוֹכֵב עִם אִשְׁתּוֹ רְעֵהוּ" כִּי
מֵה לֹו לִיכְנֹס בְּבֵית אַחֵרִים וְלֹא יִלְיָזוּ עֲלָיו. מִקְלָה אֲבִיו
בְּמִקּוֹם בֵּית גִּידוּלוֹ, אֵינן אַחֵרִים רְגִילִין שֵׁם. וְכֵן מִשִּׁיג גְּבוּל
בַּגִּנְבָה הוּא עוֹשֶׂה, שֶׁאִם יִרְאֶה, יִמַּחֵה בִּידוֹ. וְכֵן מִשְׁגַּה עוֹר
וּמִטָּה מִשְׁפָּט, כָּל אֵילוֹ דְּבָרֵי סֵתֶר. שֶׁכָּב עִם אִשְׁתּוֹ אֲבִיו זֶהוּ
בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא גָדֵל שֵׁם וְאֵינן רוֹאֶה. עִם כָּל בְּהֵמָה אֵינן זֶה כִּי
אִם בַּסֵּתֶר. וְכֵן אֲחֻתּוֹ. חֲתַנְתּוֹ, הָאִם רְגִילָה בְּבֵית בַּתָּה.

13. ראב"ע כ"ז, יד-כא :

"וְהַחֵל מִהַעִיקֶר, שֶׁהוּא בֵּינוּ וּבֵין בּוֹרְאוֹ, וְאַחַר כֵּן בֵּינוּ וּבֵין
אֲבוֹתָיו, כִּי מִי יֵדַע אִם יִקְלָה אוֹתָם... מִסִּיג גְּבוּל רְעֵהוּ -
כִּי הוּא דָּבָר נִסְתָּר. וּמִשְׁגַּה עִוּוּר - גַּם כֵּן לֹא יוֹכֵל לְפַרְסֵם
מִי שֶׁשִּׁגְּהוּ... וּמִטָּה מִשְׁפָּט גֵר יְתוֹם - כִּי אֵינן לֵהֶם עוֹזֵר,
וְהֵנָּה גַם הוּא בַּסֵּתֶר. וְהַזְכִּיר הֵגֵר גַּם הִיתוּם וְהַאֲלַמְנָה, כִּי
אִם יֵטָה הַדִּיּוּן מִשְׁפָּט אַחֵרִים - יַעֲרֵרוּ עֲלָיו וּיְפַרְסְמוּהוּ,
וְהֵגֵר וְהִיתוּם וְהַאֲלַמְנָה - אֵינן לֵהֶם כַּח. וְשׁוֹכֵב עִם אִשְׁתּוֹ
אֲב וְאֲחֻתּוֹ וְחֻתַּנְתּוֹ אֵינן נַחֲשָׁד לְהַתִּיחַד עִמָּה, עַל כֵּן הוּא
דָּבָר נִסְתָּר, וְאֵינן כֵּן שֶׁאֵר הַעֲבִירוֹת. עִם כָּל בְּהֵמָה, זָכָר אוֹ
נִקְבָה - כִּי אֵינן לֵה פֵה שֶׁתְּצַעֵק וְתַעֲרֵר כְּמוֹ הַזְּכוּר, עַל כֵּן
לֹא הַזְּכִירוּ."

14. במדבר ה', כא-כב :

"וְהַשְּׁבִיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֱלֹהִים, וְאָמַר הַכֹּהֵן
לְאִשָּׁה - יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֱלֹהִים וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עִמְךָ, בַּת ה'
אֶת יָרֵכְךָ נִפְלַת וְאֶת בְּטֶנְךָ צָבָה: וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים
הָאֱלֹהִים בְּמַעֲיָד לְצַבּוֹת בְּטֶן וּלְנַפֵּל יָרֵךְ, וְאָמְרָה הָאִשָּׁה - אָמֵן
אָמֵן."

15. במדבר ה', יג :

"וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִשָּׁה וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה, וְעַד אֵינן בָּה
וְהוּא לֹא נִתְפַּשָּׂה"

16. ראב"ע :

"אֲשֶׁר לֹא יָקִים" – יֵשׁ אוֹמְרִים, עַל כָּל הַתּוֹרָה. וְיֵשׁ
אוֹמְרִים, עַל אֱלֹהִים הַנִּזְכָּרִים. וְלֹא אָמְרוּ כְּלוּם, בְּעִבּוּר
שֶׁכְּתוּב "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם". וְהִנְכוּן בְּעֵינָי, כִּי קָלַל עַל מִצְוֹת
לֹא תַעֲשֶׂה הַנִּזְכָּרִים. וְקָלַל מִי שֶׁלֹא יִשְׁמֹר גַּם בַּסֵּתֶר מִצְוֹת
עֲשֵׂה, עַל כֵּן אָמַר לַעֲשׂוֹת אוֹתָם

17. רש"י :

"אֲשֶׁר לֹא יָקִים" – כֹּאן כָּלֵל אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה וְקַבְּלוּהָ
עֲלֵיהֶם בְּאֵלָה וּבְשִׁבּוּעָה.

18. רמב"ן :

וּלְפִי דַעַתִּי, כִּי הַקְּבֵלָה הַזֹּאת, שִׁיּוּדָה בְּמִצְוֹת בְּלָבוּ וְיִהְיוּ
בְּעֵינָיו אִמְתּוֹ וְיִאֲמִין שֶׁהַעוֹשֶׂה אוֹתָן יִהְיֶה לוֹ שֶׁכָּר וְטוֹבָה
וְהַעוֹבֵר עֲלֵיהֶן יַעֲנִשׁ, וְאִם יִכְפּוֹר בְּאַחַת מֵהֶן אוֹ תִּהְיֶה
בְּעֵינָיו בְּטֵלָה לְעוֹלָם הֵנָּה הוּא אָרוּר. אֲבָל אִם עָבַר עַל אַחַת
מֵהֶן, כִּגוֹן שֶׁאֵכָל הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ לְתַאֲוָתוֹ אוֹ שֶׁלֹא עֲשֵׂה
סוּכָה וְלוֹלֵב לְעַצְלָה, אֵינָנוּ בַּחֶרֶם הַזֶּה, כִּי לֹא אָמַר הַכְּתוּב
אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אֲלֵא אָמַר אֲשֶׁר
לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת, כְּטַעַם קִיּוּמוֹ
וְקַבְּלוֹ הִיהוּדִים (אֲסֵתֶר ט כז). וְהֵנָּה הוּא חֶרֶם הַמּוֹרְדִים
וְהַכּוֹפְרִים